

Bijlage 2

De lessen op hoofdlijnen en de belangrijkste lessen in Utrecht

De lessen op hoofdlijnen

1 Bewonersbod voegt waarde toe

Uit de evaluatie is gebleken dat de belangrijkste meerwaarde van het Bewonersbod is dat er vanuit de vraag uit de buurt/wijk gewerkt wordt. Daarbij komt dat er ook sneller kan worden ingespeeld op een vraag. Zo kunnen andere activiteiten georganiseerd worden, waarmee in bepaalde gevallen ook nieuwe doelgroepen/bewoners worden bereikt. Er is over het algemeen meer betrokkenheid en dit is goed voor de sociale cohesie.

2 Bewonersboden zijn vaak sector overstijgend (structuur)

De reden hiervoor is dat bewoners tot een initiatief komen vanuit hun dagelijkse praktijk. Dat maakt hun initiatief vaak waardevol en innovatief, maar ook complex voor de gemeentelijke organisatie. Omdat er geen rekening wordt gehouden met hoe binnen de gemeenteprogramma's bijbehorende budgetten zijn verdeeld. Het gevolg hiervan is vertraging in het traject. Aangezien er een totaalafweging plaats moet vinden over de (structurele) ondersteuning van een initiatief. Daarnaast leveren de bewoners een andere kwaliteit die ook niet altijd aansluit bij wat we van professionals vragen.

3 Het zien van kansen voor Bewonersbod vraagt om een andere manier van werken

De ambitie om gemeentelijke taken aan bewoners over te dragen betekent een andere manier van werken. Een manier van werken die steeds meer collega's zich eigen maken. Waarbij open staan voor ideeën van initiatiefnemers, als gelijkwaardig partners om de tafel gaan en een strategie uitstippelen om het initiatief te verankeren wanneer de meerwaarde blijkt. Houding en gedrag spelen bij Bewonersbod een minstens zo belangrijke rol als de structuur van de organisatie. Daarbij is gebleken in de evaluatie dat de ambtelijke ondersteuning aan bewoners meer tijd kost en het succes van samenwerking persoonsafhankelijk is. Waar het gaat om houding en gedrag speelt ook kennis een belangrijke rol. Herken je een Bewonersbod? En weet je waar je als ambtenaar met vragen terecht kan?

4 Bewonersbod is geen doel op zich

De definitie van het Bewonersbod op www.utrecht.nl/bewonersbod luidt: De gemeente heeft afspraken met andere organisaties om bepaalde gemeentelijke taken uit te voeren. Bewonersbod betekent dat inwoners en ondernemers in de wijk (een gedeelte van) deze taken over kunnen nemen.'

Het Bewonersbod is gebaseerd op twee doelen: meer verantwoordelijkheid en sturingsmacht in de samenleving leggen en een betere uitvoering van publieke taken.

Initiatieven kunnen op verschillende manieren opereren:

Range waarbinnen initiatieven opereren

1 op 1 publieke taak overnemen	combinatie publieke taak(of taken) en nieuw	aanvullende taken/activiteiten = nieuw
--------------------------------------	--	--

Het één op één een publieke taak overnemen onder bestaande voorwaarden is de meest zuivere vorm van het Engelse Right to Challenge. In Utrecht hebben we gekozen voor het hanteren van de naam Bewonersbod, die door een initiatiefnemer uit de stad is bedacht. Niet alleen de naam, ook de Utrechtse invulling is anders. Met de kennis van de afgelopen jaren constateren we dat de bovenstaande reikwijdte niet zoveel uitmaakt voor de definitie van het Bewonersbod, tenzij we het alleen hebben over aanvullende taken/activiteiten. In dat geval is er zeker geen sprake van Bewonersbod. Voor initiatieven met nieuwe activiteiten hebben we in eerste instantie het Initiatievenfonds, maar ze kunnen wel doorgroeien naar een Bewonersbod.

5 Voorwaarden moeten bijdragen aan de bedoeling

Initiatiefnemers die een gemeente uitdagen moeten alsnog voldoen aan kwaliteitseisen. Onze uitgebreide sets van regels moeten leiden tot een gewenst resultaat (bijvoorbeeld het ondersteunen van de zelfredzaamheid van mensen), maar ook voorkomen dat ongewenste effecten ontstaan (bijvoorbeeld misbruik maken van kwetsbare mensen). Belemmeringen op het gebied van structuur en cultuur komen hier samen. Uit onze evaluatie is gekomen dat het toestaan van een ander soort kwaliteit een voorwaarde is om Bewonersbod te laten werken. Als we eenzelfde soort kwaliteit eisen en zelfde voorwaarden stellen als bij een professionele partij komt Bewonersbod niet van de grond. Bewoners krijgen dan geen realistische kans (komt ook uit evaluatie UK). Daar waar het gaat om kwetsbare mensen en onze veiligheid, zijn gesprekken nodig over wie de kwaliteit bepaalt en of een vertegenwoordiging vanuit bewoners hier wel goed werkt. En wil een cultuuromslag succesvol zijn, dan moeten we goed weten wanneer we ons uit laten dagen en is het nodig vraagtekens te plaatsen bij de huidige voorwaarden. Draagt het bij aan de bedoeling van het programma? En draagt het initiatief meer bij dan wat er nu (financieel) wordt ondersteund.

6 Faciliteren is nodig

Er is behoefte aan resources (uren, kennis, middelen) in de voorfase (voordat er een bod gedaan wordt). Zonder zal het Bewonersbod onvoldoende van de grond komen. Eén van de redenen is dat vrijwilligheid een grens kent. Ook al kunnen de initiatiefnemers extra handjes inhuren dan nog vraagt het vooral bij de start een erg grote tijdsinvestering. Wat precies nodig is verschilt per initiatief, is maatwerk. Daarnaast is een pilotperiode (proeftuin) nodig om de maatschappelijke (meer)waarde aan te tonen. In de afgelopen periode hebben we voor de financiële ondersteuning het initiatievenfonds kunnen inzetten. Op deze manier hebben een aantal initiatieven ook hun meer(waarde) kunnen aantonen.

Ook de VNG onderschrijft een aantal van deze lessen in haar [Position Paper¹](#) over het Right to Challenge waar ze specifiek in gaan op drie thema's, te weten: complexe wet- en regelgeving rondom gemeentelijke taken, structuur van de gemeentelijke organisatie en de cultuuromslag in het gemeentelijk bestuur. Onze belangrijkste lessen op het gebied van het scheppen van ruimte voor

¹ Opgesteld voor het Rondetafelgesprek op 3 april 2019 over het RtC in de Tweede Kamer

Bewonersboden komen daar niet één op één mee overeen, maar zijn deels wel te herkennen in hun onderbouwing.

Andere belangrijke lessen in Utrecht

1 Exact bepalen op welke taken wel of geen bod gedaan kan worden kost erg veel tijd

Laat het zo open mogelijk op welke taken een bod gedaan kan worden. Allesbehalve taken die exclusief zijn voorbehouden aan de overheid, zoals bijvoorbeeld uitgifte paspoorten, strafvervolgning of het werk van de hulpdiensten. Bepalen wat wel en niet kost erg veel tijd. We staan open voor de ideeën waar bewoners mee komen en het worden echt geen honderden biedingen. Landelijk is ook de lijn dat op bijna alle taken een bod gedaan kan worden. Er is geen blauwdruk 'dit is voor de overheid, dit is voor de burgers'.

2 Rechtsvorm verplicht

Bij de start van het Bewonersbod hebben we een rechtsvorm niet verplicht gesteld. Gaandeweg is gebleken, ook aangegeven door de initiatiefnemers zelf, dat het wel beter zou zijn omdat het gaat om de uitvoering van een publieke taak. Ook voor het initiatief is dit goed. Dit kan ook een manier zijn om continuïteit beter te waarborgen. Maar heeft ook te maken met op een verantwoorde wijze subsidie verstrekken, conform de [Utrechtse Voorwaarden voor Goed Bestuur](#).

3 Horizontale verantwoording bij eindgebruiker en samenwerkingspartners is belangrijk

Het is gebleken dat dit een hele goede en eenvoudige manier van verantwoorden is.

4 Lopende contracten breken we niet open

Lopende contracten tussentijds openbreken vinden wij onbehoorlijk bestuur. Mogelijke ruimte is er wel als de bestaande gecontracteerde organisatie zelf instemt met het overdragen van een stuk van de taak met bijbehorend budget.

5 Ook (sociale) ondernemers mogen een bod doen

De afgelopen jaren zijn we er achter gekomen dat het meest belangrijke is dat het extra waarde voor de wijk/buurt oplevert, niet persé of het een bewoner betreft. Vaak gaat het om initiatieven die leunen op de betrokkenheid en vrijwillige inzet van buurtbewoners, zodat de maatschappelijke waarde die wordt geleverd voor dezelfde inzet van gemeenschapsgeld wordt vergroot én dat er draagvlak is bij buurtbewoners.

6 Maatschappelijk aanbesteden biedt mogelijkheden

Maatschappelijk aanbesteden geeft ons mogelijkheden om een aanbesteding op diverse manieren open te stellen voor bewoners. (zie bijlage 4)

7 Het is participatie voor gevorderden

De complexiteit van het Bewonersbod zorgt voor een selectie. Deze selectie zorgt voor een bepaalde mate van organisatiegraad en professionaliteit. Niet iedere bewoner kan dit. Dit is geen punt omdat het maar 1 van de participatiemogelijkheden betreft. Inclusie is wel een aandachtspunt, we willen dat de bewoners die het initiatief willen gebruiken hier ook gebruik van kunnen maken.

Advies van de LSA (Landelijk Samenwerkingsplatform Actieve bewoners)

Tijdens de college informatiebijeenkomst over het Bewonersbod op 11 april 2019 gaf de LSA (Landelijk Samenwerkingsplatform Actieve bewoners) ons het volgende advies:

- Zorg voor een startbudget zodat initiatiefnemers uren kunnen besteden aan het aantonen van hun meerwaarde en het voeren van gesprekken met de gemeente etc.;
- Zorg voor de mogelijkheid van een second opinion, om gelijkheid te waarborgen;
- Faciliteer in bepaling van publieke waarde;
- Kijk kritisch naar de schaalgrootte van contracten.

Twee van de beloofde documenten, 1.eindrapport Leiden (p.2) en 2. essay uitnodigend besturen (p.3) genoemd in deze bijeenkomst zijn te vinden eerder in deze brief. De derde staat hier [Local by Default](#). Dit gaat over de argumentatie rondom de omvang van contracten. En het idee dat schaalgrootte eigenlijk altijd efficiënter is. Dit onderzoek laat zien dat dat in veel sectoren vaak niet opgaat en er dus iets te zeggen valt voor kleinere contracten met andere uitgangspunten.